

tidsskrift.dk

Om Grønlænderen Hans Hendriks Deltagelse i Nordpolsekspeditionerne 1853—1876, under Kane, Hayes, Hall og Nares,

Geografisk Tidsskrift, Bind 1 (1877)

Link til pdf:

http://img.kb.dk/tidsskriftdk/pdf/gto/gto_0001-PDF/gto_0001_67547.pdf

Link til webside:

<http://tidsskrift.dk/visning.jsp?markup=&print=no&id=67547>

pdf genereret den : 22/5-2008

Det danske geografiske Selskab.

Allerede ved Selskabets Stiftelse var der imellem adskillige af Medlemmerne en stærk Stemning for, at det danske geografiske Selskab skulde henvende sig til *Hs. Majestæt Kongen* og allerunderdanigst ansøge om Tilladelse til at antage Prædikatet „kongeligt“ ligesom flere andre Selskaber af lignende Art i Udlandet, og der var saa meget mere Grund for os til at gjøre dette, som *Hs. Majestæt* allerede fra først af paa forskjellige Maader har omfattet vort Selskab med stor Interesse. Bestyrelsen mente imidlertid, at det vilde være rettest at udsætte Sagen, indtil det viste sig, om Selskabet kunde regnes for fæstnet og om det kunde siges at have en Fremtid for sig. — Der er nu hængaaet et Aar siden Stiftelsen; den første Vinters Møder ere forbi, og den anden Vinters ere godt begyndte; fremdeles afsluttes med nærværende Hefte Tidsskriftets første Aargang, og der er tilbudt os saa mange Bidrag, til Dels fra fremragende Videnskabsmænd, at saa vel Møderne som Tidsskriftet have Udsigt til i længere Tid at faa et baade righoldigt og værdifuldt Indhold. Under disse Omstændigheder fandt Bestyrelsen derfor, at det vilde stemme med Selskabets Interesse, naar den igjennem sin høje *Præsident* og sine Vicepræsidenter indsendte en Ansøgning til *Hs. Majestæt Kongen*, hvori der allerunderdanigst ansøges om, at Selskabet herefter maa kalde sig „*det kongelige danske geografiske Selskab*“.

Under 18de November, Selskabets Stiftelsesdag, har det behaget *Hs. Majestæt* allernaadigst at bevilge denne Ansøgning.

Tallet paa Medlemmerne er nu (den 30te Novbr.) steget til 950, hvoraf 141 Damer. De livsvarige Medlemmer ere i alt 43, og deraf have følgende tegnet sig for:

50 Kr.: Fabrikant *Chr. Sommer* i Buenos Aires, Kaptajn i Kongen af Siam's Marine *A. de Richelieu*, Kaptajn *K. L. Christiansen* i Penang, Overkrigskommissær *C. L. Madsen*.

I det første Møde for Vinteren 1877—78 holdt Overkrigskommissær *Madsen* et Foredrag over nye Undersøgelser om Loven for den internationale Trafik (se Side 192) og dernæst gav Prof. *J. Pio* en Del Bemærkninger om Nationalitetsforholdene paa den tyrkisk-græske Halvø (dette Foredrag vil blive trykt senere).

I det andet Møde holdt Docent *Brynulfsson* et Foredrag om Kelternes (Madoks o. s. v.) „Opdagelse af Amerika“, og dernæst foreviste og forklarede Slotsgartner *T. Rothe* Feber-Gummitræet, *Eucalyptus globulus* (disse Foredrag ville blive trykte senere).

Om Grønlænderen Hans Hendriks Deltagelse i Nordpolsekspeditionerne 1853—1876, under Kane, Hayes, Hall og Nares,

et Foredrag, holdt i „Arbejderforeningen af 1860“ af *H. Rink*.

(Hermed Tavle XVI).

De Nordpolsekspeditioner, som ere foretagne gjennem Havet, der skiller Grønland fra Amerika, have haft det Fortrin, at man der hele Vejen har haft Land at støtte sig til og desuden har truffet det lille Samfund af Mennesker, som af alle Jordens Indbyggere bor nærmest ved en af Polerne. Disse Ekspeditioner gjordes fra 1853 til 1876 og vare 4 i Tallet, nemlig 3 nordamerikanske og 1 engelsk. De bleve ikke alle foretagne med store Hjælpemidler, men vist nok alle med den højeste Grad af Mod og Udholdenhed, og det forholdsvis korte Stykke Vej, som det desuagtet kun lykkedes dem at gennemrejse, er

et Tegn paa de store Vanskeligheder, som de mødte. Hver for sig have de ogsaa skaffet Deltagerne i dem et fortjent Navn; men der gives en Mand, der tillige sikkert er den eneste, som har deltaget i alle disse Ekspeditioner, og hvem man trods dette ikke har skænket en dertil svarende Opmærksomhed. Denne Mand er en Grønlænder, for Tiden i dansk Tjeneste i Grønland som Arbejdsmand og Sømand. Man kan ogsaa være vis paa, at han som Grønlænder er bleven brugt overmaade meget til at tage Stødet af i Farer og til at hjælpe i Forlegenheder, og da vel næppe nogen Nordpolsfarer kan fremvise Mage til

den Række af underlige Hændelser, der mødte ham, har denne fortjente Mand vist nok Krav paa at omtales. En særegen Løjlighed frembyder sig hertil, da jeg for kort Tid siden fra Grønland har modtaget en Beretning, som han paa Opfordring af Inspektør *Krarup Smith* selv har nedskrevet paa grønlandsk sidste Vinter. Af denne Beretning har jeg udvalgt og oversat nogle Brudstykker, som jeg skal tillade mig at meddele med lidt nærmere Forklaring. Han begynder saaledes:

„For at fortælle om Begyndelsen til Undersøgelserne af det store Lands nordligste Del, har jeg skrevet derom, jeg *Hans Hendrik*, der først boede i Syden ved Fiskernæsset, værende af den tyske Menighed, men nu er flyttet til *Upernivik*. Jeg er født ved Fiskernæsset, hos Tyskerne, havende tre Præster, og min Fader tjente hos Præsterne og plejede at rejse til de andre Bopladser at hjælpe med at holde Gudstjeneste paa Højtiderne. Han hed Benjamin, og min Moder, som havde Lamperne i Kirken at passe, hed Ernestine.“

Som man véd, er Fiskernæsset med den hosliggende hernhutiske Mission en Handelsplads med lidt over et Par hundrede Mennesker, og den ligger i Sydgrønland, lidt sydligere end Thronhjelm, hvorimod *Upernivik* er den nordligste Koloni der i Landet. Fortælleren beskriver derpaa nærmere sine Familieforhold. Det var Aaret efter Faderens Død, at han som ung Kajakmand, der netop havde begyndt at fange Sælhunde, tog Tjeneste hos Nordamerikaneren *Kane*, der med sit Opdagelsesskib kom til Fiskernæsset. Paa Vejen nord paa anløb Nordamerikanerne *Upernivik*, hvor de optog vor Landsmand, Karl Petersen, der, som Hans siger, blev hans Ven og Beskytter. Endelig efter en farlig Sejlads kom de i en Vinterhavn i det yderste Nord, hvor ingen Beboere vare at opdage. Saa fortsætter Hans:

„Og derpaa blev det rigtig Vinter, med hæftig Kulde og mørk Luft, aldrig havde jeg set Dagene saaledes tage af, og til sidst blev jeg ganske angst; thi aldrig i mit Liv havde jeg set et saadant Mørke ved Middagstid.“ (Ved Fiskernæsset er nemlig Solen oppe over to Timer, selv i de korteste Dage). „Jeg troede i Sandhed, at det aldrig skulde blive lyst igjen, eftersom det var Nat i hele tre Maaneder. Omsider begyndte det da at dages, og saa gik jeg paa Harejagt. En Gang da jeg kom hjem fra Jagten, saa jeg mange Mennesker paa Isen ved Siden af Skibet; — det var de nordlige indfødte, som jeg her mødtes med for første Gang i mit Liv. Medens jeg gik hen imod Skibet, kom to af dem løbende mig i Møde. Den forreste, da han naaede mig, sagde med stor Venlighed: „Er du en indfødt?“ — „Ja, jeg er en indfødt.“ — Ligesaa sagde han: „Har du faaet Harer?“ — „Ja,

jeg har faaet tre Harer.“ — Og saa spurgte han: „Med hvad Slags Vaaben har du faaet dem?“ — Jeg svarede: „Se! her er mit Skydevaaben.“ — Men disse Ord forstod han ikke, dog betragtede han Bøssen nøje. Jeg sagde: „Den rækker langt, den bruges baade til Harer, Rensdyr, Ryper og Fjord-Sælhunde.“ Derover stadsede han. — Paa min Vej til Skibet havde jeg opdt ved at komme frem for Mennesker; da de vilde tale med mig, men ikke forstode *alle* mine Ord. Da jeg første Gang saa disse indfødte, blev jeg rigtig nok bange, da jeg ikke kjendte deres Sindelag; jeg troede, at de mulig vare Mordere, da de boede i et Land, som helt var uden Evropeere. Men tvært imod, det var rigtig gode Mennesker.“

Derpaa beskriver Hans, hvorledes der efter dette første Besøg opstod Uenighed imellem Nordmerikanerne og de indfødte, som omsider, da man havde indesparret en af dem, af Skræk ikke mere lode sig se. Da Foraaret kom, fangede han mange Sælhunde, og endelig omtaler han den Slæderejse, ved hvilken han og en Mand ved Navn *Morton* naaede Expeditionens nordligste Punkt og opdagede den Aabning i Isen, som især bidrog til at gøre *Kane* navnkundig, da den nemlig i flere Aar blev regnet for en Del af et aabent Polahav. Herom skriver Hans:

„Jeg fik mig en ny Kammerat ved Navn *Mister Morton* og drog med ham i Slæde nord paa. Vi rejste hele Dagen over Isen og naaede først Land den næste Dag; vi rejste videre og kom til et stort aabent Vand. Men langs Strandbredden var der en smal Kant af Is; den kjørte vi paa, til der til sidst heller ingen Iskant var. Her standsede vi og gik Dagen efter videre over Land til Fods, medtagende Hundene. Vi fik Øje paa en stor Bjørn med Unge, der løb over et Fladland hen imod Fjældene; jeg satte efter den og gav Tegn til Hundene, som derpaa fik Øje paa den, omringede og standsede den. Da jeg havde skudt, styrtede den snart efter omkuld og var død med det samme. Ungen derimod dræbte vi med Stenkast. Vi førte Ungens Kjød, men kun Skindet af den gamle med os, gjemte det ved Stranden og gik videre nord paa. Atter traf vi paa en Bjørn, men den undslap os. Derpaa vendte vi om og lode Hundene slæbe det, som vi havde efterladt, hen til vort Telt; vi vare meget trætte og sov til Gavns. Dagen efter gik vi til Fjælds og byggede en Varde, samt skreve i Klippen til Tegn paa, hvor langt vi vare komne.“

I Løbet af den næste Vinter kom de atter sammen med de indfødte. Han rejste nemlig selv anden og kom under Vejs til Skade at faa sin Tømmelfinger halvt af-skaaren. I den frygtelige Kulde var dette meget farligt, og det var derfor et stort Held, at de traf paa Slæde-

Grønlænderen Hans Hendrik og hans Hustru samt deres Børn
Augustina, Charlie Polaris og Tobias.
(Efter Vale Blake: Arctic experiences. London 1874.)

spor og kom til to beboede Huse. Derpaa fortsættes:

„Beboerne vare i høj Grad høflige og venlige. Da jeg fremviste min Finger, udtalte de deres Medynk og bød mig strax at komme inden for; Slæden og Hundene skulde de nok sørge for, sagde de. Da vi kom ind, var der en forfærdelig Hede. Jeg undersøgte Huset og fandt, at det var af bare Sten; endog Taget var af flade Sten“ (nemlig af Mangel paa Træ), „og det saa ud, som om det skulde falde ned paa os. De bød os strax Mad, nemlig Hvalroskjød, og de sagde, at de vilde bringe Alker ind, og disse vare ligesom ganske friske. Tænk bare! nu begyndte Dagene at længes, og de havde gjemt deres indsamlede Forraad hele Vinteren over. Det var forbavsende, hvad disse Mennesker havde erhvervet: Hvalrosser, Alker, Harer og Ræve; vi spiste endog friske Hvidfiskeskind. Disse saare gæstfrie Mennesker sagde, at de den næste Dag vilde paa Hvalrosjagt og have min Ledsager med sig; men jeg maatte blive for min Haands Skyld, da jeg følte store Smerter.“

Denne Skildring af det overdaadige Liv hos Beboerne i Udørkenerne ved Smiths-Sund er aabenbart hos Fortælleren fremkaldt ved Tanken om, hvad han var vant til i sit Hjem ved Fiskernæsset, hvor det trods den sydlige Beliggenhed og den mangeaarige Berøring med Civilisationen om Vinteren i Reglen gaar mere end knapt til. Vi ville forbigaa de følgende Hændelser og bemærke, at Kane om Sommeren derefter besluttede at forlade Skibet som Vrag og at tage i Baad til den nærmeste danske Koloni; Hans derimod besluttede at blive hos de indfødte. Han angiver flere Grunde dertil, nemlig saa vel en Uenighed mellem ham og Kane som den Venlighed, han mødte hos de indfødte, og disses Overtalelser, i det de paastode, at det ikke vilde lykkes Nordamerikanerne at naa Upnivik. At Mindet om de gode Maaltider særlig har tynget i Vægtskaalen, er jo tilgiveligt og skinner ligeledes frem af Beretningen. Kort sagt, han bad om Tilladelse til endnu en Gang at besøge de indfødte, men blev saa borte med det samme. Han skriver:

„Jeg tænkte rigtig nok først paa at ville vende tilbage, men saa misundte jeg de indfødte, som jeg var hos, og som vare glade ved selv at kunne erhverve alt, hvad de ønskede. Omsider sluttede jeg mig helt til dem og fik den mest ansete iblandt dem til min Plejefader. Da jeg havde været hos dem i nogle Aar, tænkte jeg paa at gifte mig, skjønt rigtig nok med en udøbt. Først fricde jeg til en brav Pige; men jeg maatte opgive hende, fordi hendes Fader sagde: „Du skal tage min Søster“. Men denne, som var Enke, førte intet godt Levned. Omsider senere hen fik jeg mig en Kjæreste,

som jeg aldrig vilde forlade, men have til Ægtefælle i de dødes Land.“

Det her beskrevne Frieri er ret betegnende for Grønlænderne, hos hvilke Slægtninge have en vægtig Stemme i Henseende til Valget af Ægtefælle. Den fyndige Maade, paa hvilken Frieren fik Afslag, afskar ham alt Haab; han vidste, at „Tag min Søster“ betyder: „Jeg kan ikke undvære min Datter, og under alle Omstændigheder maa jeg først se at blive af med min Søster, som er mig til Byrde.“ Herpaa følge nogle Bemærkninger om Indbyggernes i Almindelighed. I fem Aar forblev han hos dem, efter at Kane var rejst. Hans kan for Resten tjene som et slaaende Exempel paa, hvorledes den Folkestamme, til hvilken Grønlænderne høre, over alt er den samme, til Trods for den umaadelige Strækning, over hvilken den er spredt, og for den mangeaarige Berøring med Europæere, som den har været udsat for i Grønland. Fra det østlige Grønland til det østlige Hjørne af Sibirien eller 800 Mile fra Sydøst til Nordvest ere Kysterne alene beboede eller befarede af Eskimoernes smaa og adspredte Samfund. Her se vi et ungt Menneske blive flyttet fra de sydligste Egne halvtredje hundrede Mile længere op imod Nordpolen. Paa hans Hjemsted staa hans Landsmænd under dagligt Opsyn af den tyske Mission, og kun faa af dem have nogen Sinde været længere end et Par Mile fra deres Boplads. Hans føler sig strax helt hjemme blandt de saa kaldte „vilde“, som aldrig tidligere havde set Europæere. Den gyselige Kulde synes ikke at have skræmmet ham, men derimod snarere Mørket, thi derom kunde han i sit Hjem ikke danne sig nogen Forestilling; efter de Forestillinger, som han medbragte derfra, skulde jeg næsten tro, at en svag Tanke om Verdens Undergang kan have indblandet sig i den Frygt, der opstod hos ham. Det er, som man véd, den snilde Benyttelse af Sælhunden til Føde, Klædning, Lys og Varme, der gjør, at Eskimoerne kunne trives dér, hvor andre Folk ikke kunne leve uden Hjælp fra sydligere Lande. Naar hertil kommer en forunderlig Haardførhed og Evne til at hjælpe sig selv i det kolde Vejrlag, er det intet Under, at Nordpolsfarerne have sat stor Pris paa at kunne faa Hjælpere og Ledsagere iblandt Eskimoerne. Ja, vi have ikke nødig at gaa saa langt; vi Danskere i Grønland vilde have været ilde farne, hvis vi ikke havde haft de indfødte til at hjælpe og støtte os saa godt som i alle Henseender.

Vi ville nu gaa over til den anden Rejse, med Hayes. Hans skriver derom:

„Medens jeg endnu var hos de indfødte dér nord paa, ved Kap John, saa jeg engang hen ad Efteraaret et Skib komme sejlene, og da det var ret ud for os,

drejede det bi og firede en Baad i Vandet. Da denne kom nær, gjenkjendte jeg to Herrer, som sad bagest, nemlig Lægen og Observatoren (den stjernekyndige), om hvilke jeg vidste, at de vare mine gode Venner. Endnu før de stødte til Land, raabte de til mig: „*Ju*, Hans Hendrik?“ — Jeg svarede: „Det er mig.“ — Og det glædede dem. De steg i Land tilligemed deres Roere, tre Grønlandere, og sagde, at de vilde have mig alene med sig om Bord i Skibet. Jeg svarede, at jeg vilde have min Hustru med mig. — De sagde: „Lad det være det samme med hende; du kan jo hente hende til Vinter.“ — Jeg svarede: „Jeg ynkes over hende og hendes spæde Barn.“ — Saa sagde de: „Nu vel da, saa tag hende med.“

Hermed var altsaa Kontrakten sluttet, og Hans beskriver nu, hvorledes de sejlede nord paa og omsider naaede deres Vinterhavn. Der gik han daglig paa Rensjagt og skød mange Rensdyr, 2—3 daglig, og en Mængde Harer. En ulykkelig Hændelse paa en af de mange farlige Ture beskriver han saaledes:

„Da det var Vinter, lidt før Jul, drog Observatoren og jeg ud i Slæde for at opsøge Mennesker. Det blæste med Nordenstorm; vi kørte hele Dagen, om Aftenen lavede vi os en Snehytte og sov. Dagen efter blæste den samme Storm, hvorfor vi vendte om og kørte i et svært Snefog. Isen brød op, hvorfor vi gik op paa Land og naaede en lille Fjord, som vi satte tværs over. Vi vilde kjøre videre over Land, men kunde ikke komme frem og maatte tilbage og ned paa Isen. Derved faldt min Ledsager igjennem Isen, der her kun var en Grød af Sne. Da jeg ikke kunde naa at faa fat i ham, mindedes jeg en Rem, som hang paa Slæden. Denne kastede jeg til ham, og ved dens Hjælp fik jeg ham op med stor Møje. I den svære Snestorm var han allerede begyndt at blive stivfrossen, da han fik taget Klæderne af, krøb i Soveposen og blev lagt paa Slæden, hvorpaa jeg kørte ham tilbage til vor Snehytte. Omsider blev det værre og værre med min Ven, uagtet han laa i Bjørneskindsposen, hans Aandedræt blev stadig sparsommere. Ogsaa jeg gennemtrængtes af en frygtelig Kulde, da jeg først var bleven varm af Anstrængelse. Hele Natten aandede han dog endnu; men om Morgenens hørtes kun sjælden et svagt Aandedrag. Da jeg selv var paa Nippet til at fryse ihjel, dækkede jeg Hytten til med Sne og ilede syd efter for at finde Mennesker. Ved at gribe i Slædens Opstandere og løbe begyndte jeg omsider at faa Liv i Lemmerne. Rundt om hørte jeg Hvalrossernes Aandepust gjennem Hullerne i Isen. Før jeg naaede Land, standsede Hundene og kunde for Træthed ikke komme af Stedet. Jeg løsnede dem for

til Fods at opsøge et Hus, jeg kjendte. Inden jeg naaede det, styrtede jeg omkuld og maatte krybe op til det; men Huset var tomt. Jeg sov lidt, og da jeg kom tilbage til Slæden, havde Hundene næsten opædt mit Mundforraad. Atter gik jeg til Huset og faldt da rigtig i Søvn. Den næste Dag kørte jeg videre for at finde et andet Hus, jeg kjendte; men atter standsede Hundene. Da kastede jeg mig hen foran en Klippevæg for at afvente min Død. Medens jeg laa der, sagde jeg med svag Aande: „Der siges, at der ogsaa vaages over mig, hist oppe fra;“ og jeg sagde ligesaa: „Hav Medynk med mig, hvis det kan ske, og frels mig, skjønt jeg er syndefuld.“

Her følger et Psalmevers, som Hans bruger hver Gang, han er i den yderste Fare. Han rejste sig derpaa, og efter endnu flere Farer naaede han omsider et beboet Hus. Den her skildrede Hændelse, hvorved Astronomen *Sonntag* omkom, har, saa vidt vides, været bedømt saaledes, som om Hans ikke havde gjort nok for at frelse ham. Vi ville her kun minde om, at Rejsen foretoges over mange Miles Strækning i et næsten ukendt og ubeboet Klippeland, i vedvarende Nat og vist nok 20 til 30° Kulde, samt Storm og Snefog. Og vi maa ikke glemme, at Nattens Mørke alene gjør en halv Mils Vandring i et Klippeland, hvor ingen Veje findes, til en vanskelig Opgave, naar man ikke kjender saa godt som hver en Sten. Hvad Hans kalder „Dag“ var vel et svagt Dagskær lige ved Middagstid, ligesom hos os Tusmørket en Time efter Solnedgang. Under saadanne Forhold var vel det at blive gjenneblødt den visse Død. Den aabenhjertige Maade, hvorpaa Tildragelsen skildres, bærer ogsaa Præget af, at Fortælleren er sig selv bevidst at have gjort alt, hvad der stod i hans Magt under saa farlige Omstændigheder. Vi forbigaa Resten af Fortællingen om Hayes's Expedition, som endte med, at Hans med Skibet tog til Upernivik, hvor han havde Ophold, da han kaldtes til den tredje Rejse, nemlig med *Hall* i Aaret 1871. Han fortæller, at der atter kom et Opdagelsesskib, og at dettes Styrmand blev sendt til ham for at antage ham til Tjeneste:

„Styrmanden sagde: „Hvor mange Penge vil Du have om Maaneden? — Jeg svarede: „10 Daler.“ — Han sagde: „Det er for lidt, hvad mener Du?“ — Jeg svarede: „25 Daler da?“ — Han gjentog: „Det er for lidt.“ — Og da jeg ikke vilde sige mere, tilføjede han omsider: „Kan 50 være nok?“ — „Ja, det er nok,“ svarede jeg.“

Saa fulgte Hans da med til Skibet. Om Bord blev han venlig modtagen af Kaptajn Hall, og han glædede sig ved at gjense sin tidligere Rejsefælle Morton og en indfødt, som havde antaget Navnet John, tillige med dennes Hustru, begge fra Vestkysten af Davis-Strædet

over for Grønland. — Skibet sejlede langt nord paa, som sædvanlig under mange Farer og var nær ved at forlise. Endelig kom de i en Havn, og her var det, at Hall blev syg og døde. Baade Hans og John, som han kaldte sin Kammerat eller Landsmand, havde fattet stor Hengivenhed for Hall, hvis Endeligt om Bord i Skibet skildres paa følgende Maade:

„Om Aftenen havde vi lagt os til at sove, men vi vaagnede igjen, da min Kammerat kom ind og sagde: „Vor Fader er meget syg.“ — Jeg svarede: „Igaar var det jo dog bedre med ham.“ — Derpaa gik vi ind for at se til ham; han var helt slap og famlede efter den venstre Side af sit Bryst. Min Kammerat talte til ham, men han svarede ikke. Da vi saa, at han ikke kunde leve, sagde vi til hinanden: „Naar han er død, hvorledes skal det saa gaa os? Han alene var vor gode Beskytter.“ Vi lagde os atter til at sove; men efter Midnat kom den vagthavende, bankede paa vor Dør, aabnede den og sagde: „Vor Befalingsmand er død.“ Da sagde jeg til min Hustru: „Hvorledes skal det nu gaa os, da ingen uden han tog sig saa godt af os? Hvor sørgeligt, at den Ven, som elskede os, ikke lever mere.“

Vi forbigaa den lange Række af Jagter og farefulde Hændelser til Lands og til Vands, der fulgte med Opholdet i disse afsides Egne. Noget nyt var det paa denne Rejse første Gang at træffe Muskusoxer, af hvilke mange bleve dræbte. Hans Kammerat John lærte ham ved denne Lejlighed at skaffe Drikkevand til Veje, da man i den strænge Kulde ikke kan slukke Tørsten med Sne. Naar de havde fældet og taget Indvoldene ud af en Oxe, brugte John nemlig at fylde den med Sne, som paa denne Maade blev optøet. Vi ville gaa over til Skildringen af det Æventyr, hvormed denne Rejse endte, og som med Rette kan stilles i første Række af alt, hvad Polarrejserne fremvise af Farer i Forbindelse med en vidunderlig Redning. Det var nemlig det, der hændte en Del af Rejse-selskabet, som kom ud paa et Stykke Drivis og skiltes fra Skibet uden at have andet med, end hvad der i de sidste Dage var blevet henlagt i et Tælt, som var rejst paa Isen, især et Forraad af Brød, samt hvad der i Nattens Mørke i det sidste Øjeblik blev taget med, da man flygtede ud af Skibet i den Tanke, at dette skulde gaa under. Dette Selskab drev, som man véd, paa en Isflage i over et halvt Aar, af hvilke over to Maaneder vare en uafbrudt Nat. Denne svømmende Ø synes først at have været mellem $\frac{1}{4}$ og $\frac{1}{2}$ Mil i Tvermaal, men af Bølgeslaget blev den efterhaanden formindsket til et Par hundrede Alen i Udstrækning, medens den tilbagelagde en Vej som fra Kjøbenhavn til Island og et Stykke videre. Et Sidestykke til denne ufrivillige

Rejse have vi i den nyeste Tid i det tyske Opdagelses-skib „Hansa“s Forlis og dets Besætnings Skæbne paa Østsiden af Grønland. Der er dog den Forskjel, at de tyske rejsende havde udtaget Ladningen og alt, hvad de kunde bruge af Skibet, som var Vrag, for at indrette sig et Vinterkvarter paa Isen. Derimod havde Nordamerikanerne Fordelen af at have et Par indfødte med sig, og skjønt disse tillige havde Kvinder og Børn med, er det ikke urimeligt, at hele Selskabet uden deres Hjælp vilde have været fortabt. Jeg mener nemlig, at det især maa have været dem, der ved deres Sælfangst skaffede Tran til Lamperne og derved Midler til Lys, Varme og Kogning. Hvad Betydning dette har haft for disse Mennesker, der tilbragte den lange Nat i deres Hytter af Sne og Is, i den gyselige Kulde og med saa mørke Udsigter for Fremtiden, er jo let at indse. Hans beskriver denne Tildragelse paa følgende Maade:

„Imedens vi endnu sad indeklemt i Isen med Skibet, rejste vi et Tælt paa Isen og fyldte det med Brødforraad. Da kom der en svær Søndestorm. Om Natten drev Isen imod Land, og det knagede i Skibet, som om det skulde splittes ad. Da førte John og jeg i Nattens Mørke vore Koner og Børnene (af hvilke det ene kun var to Maaneder gammelt), ned paa Isen tillige med vore Smaasager og bragte dem et Stykke Vej bort fra Skibet. Strax brød Isen op rundt om Skibet, det kom i Drift, og vi bleve forladte, i alt med vore Hustruer og Børn 19 Mennesker, med Skibets to Baade, og vi troede, at Skibet maatte synke. Det var Nat, og der blæste en svær Snestorm; jeg ynkedes over min Kone og de smaa Børn. Omsider faldt vore smaa Børn i Søvn, i det vi dækkede dem til med Oxehuder. Om Morgen sagde vor Befalingsmand, at han vilde gaa til Landet. Da Folkene havde spist, prøvede de ogsaa derpaa, men standse af nydannet Is. Paa samme Tid fik vi Skibet i Sigte, men det vendte og stod atter bort fra os. Imidlertid var en pludselig Nordenstorm sprungen op, og den svære Søgang drev os over imod Vestkysten. Til sidst deltes vort Isstykke, og vi skiltes fra Tæltet, som indeholdt Brødet. Vi byggede en Hytte af Sne, min Kammerat kjørte i Slæde, og til vort store Held fandt han atter en Vej over til Tæltet. Vi slæbte Baaden hen til Tæltet og fyldte den med Brød. Medens vi vare borte, frygtede vi meget for, at en Bjørn skulde overfalde vore Kvinder og Børn, men vi traf dem uskade igjen, og vi spiste os da rigtig mætte første Gang, siden vi forlode Skibet. Dagen efter talte vi om at flytte over paa den Flage, som bar Tæltet; thi den var meget stor. Vi fyldte alt, hvad vi havde med os, i Baadene og paa Slæden. Vi andre slæbte af Sted med Baadene, imedens min Kone

med det spæde Barn i Pelshættens, min lille Søn og min lille Datter trak Slæden. Da jeg ynkedes ved at se dem, sagde jeg, at naar vi havde naaet Tæltet, skulde jeg vende tilbage og hjælpe dem. En af Skibsfolkene ledsagede mig, da vi havde flyttet Baadene, og da vi kom til dem, var min lille Datter betagen af Træthed. Vi satte hende paa Slæden, og der kom flere Matroser og hjalp med at trække den. Da vi havde naaet Pladsen, lagde min Familie og jeg os under den omvendte Baad; Engelskmændene flyttede ind i Tæltet, og John med Kone byggede sig et Snehus. Dagen efter byggede ogsaa vi os et Snehus midt paa Isflagen, og, tænk bare! denne skulde blive til vor Landjord hele Vinteren over. Da vi havde ligget stille en Nat over, drog John og jeg ud i Slæde for at søge Land. Da vi nærmede os Landet, stødte vi paa ny Is. Jeg standsede for at opsøge Sælhundenes Aandehuller, imedens min Kammerat søgte en Vej til Landet. Jeg hørte ogsaa Sælhundene drage Aande; men da der laa Sne paa Isen, kunde jeg ikke komme til dem. Min Kammerat fortalte mig, at han havde været paa Landet og set Spor af Harer og Ræve, og vi besluttede da at søge til Land Dagen efter. Men den næste Dag begyndte Isflagerne at drive ud efter og derpaa mod Syd, og saaledes vedbleve de nu ustandselig hele Vinteren. Nogle Dage skimtede vi rigtig nok Land, men til sidst tabte vi det helt af Sigte. Hver Dag gik jeg ud med min kjære Kammerat John. Omsider fangede han en Sælhund; da var der en Glæde, siden vi fik Kjødt at spise og Spæk til vore Lamper. Senere hen fangede ogsaa jeg, og det var til visse mærkeligt, at vi hele Vinteren over saaledes fik Sælhunde. Engang da vi saaledes fra en Jagt vendte tilbage til vor Hytte, kom en svær Nordenstorm over os og indhyllede os helt i Snefog, saa at vi tabte hinanden af Syne. Da jeg standsede af Træthed og saa op imod Himlen, skimtede jeg mange Stjærner. Jeg gik videre, men kom til en Revne, vendte om og kom saa til det aabne Hav. Da tænkte jeg, at endelig stod jeg nu ved mit Livs Grænse; jeg forestillede mig min Kone og mine Børn, deres ynkværdige Stilling paa et Stykke Is midt paa det store Hav. Endelig fremsagde jeg min Bøn. (Herpaa følger det sædvanlige Psalmevers). „Da jeg havde fremsagt dette, krøb jeg op paa en høj Vold af Skruis og opdagede en Stjerne, som kom frem lige over Isfladen. Men, tænk bare! det var min Kammerat, som havde tændt en Fakkel og besteg det højeste Punkt paa Isen, og som viste den frem til alle Sider. Jeg steg ned fra Isvolden og løb hen imod ham, men kom atter til Vand, vendte tilbage, men saa mig om, fik atter Øje paa Faklen, gik hen imod den og kom atter til Revnen. Da hørte jeg Folk nærme sig.

De raabte: „Er det Hans?“ — „Ja“, svarede jeg. — „Vi havde nær skudt dig, holdende dig for en Bjørn.“ — Jeg svarede: „Jeg var aldeles vildfarende, aldrig havde jeg større Grund til Tak end nu.“ — Saaledes gik Vinteren; af og til fangede min Kammerat og jeg Sælhunde, og vore Lamper manglede aldrig Tran. Naar en af os en Gang imellem ikke havde mere, plejede den anden at fange. Lige før Jul fangede vi begge paa en Gang, det var ret en Glæde, og vore Lamper fik Tran til Julen. I Juledagene opspiste vi Resten af vore andre Proviantsorter og havde kun Brød tilbage, men, Gud ske Lov! nu nærmede Dagslyset sig. Da Solen kom frem, traf vi paa mange Søfugle, ogsaa dem benyttede vi. Jeg selv havde tre Rifler og en dobbeltløbet Hagelflint, og min Kammerat og jeg havde bjerget en god Del Hagl, den Gang vi forlode Skibet. Da det var blevet lyst, og vi endnu intet Land kunde øjne, var vor Tilstand meget fortvivlet. Da vi kom langt syd paa, begyndte ogsaa en svær Søgang. Om Natten i Bælgmørke, begyndte vor Isflage, som udgjorde vor Landjord, at dele sig. Omsider sønderbrødes den rundt omkring, indtil den Plet, hvorpaa vore Hytter stode. Om Morgen, da jeg kom uden for, havde Søen lagt sig, og Isflagen, paa hvilken vi boede, var bleven til en lille rund Plade. Det var højst forbavsende at se til; — ja! tilvisse gives der et barmhjærtigt Forsyn. Faa Dage efter, engang da vi havde lagt os til at sove, hørtes der et Knald uden for. Jeg gik ud og mødte min Kammerat, som sagde: „Vi have skudt en Bjørn.“ — Hvilken Glæde, nu skulde vi have Bjørnekjødt. Jo længere vi kom syd paa, des mere spredt laa Isen. Omsider bleve vi enige om at søge Land, uagtet intet var i Sigte. Vi toge af Sted med Baaden, som laa meget dybt; det var, som om Søerne skulde vælte sig over os, og vi plejede at søge Tilflugt paa Isflagerne. Endelig fik vi Land i Sigte. Atter toge vi Ophold paa Isen, og vore Børn sov i Baaden, de andre i Tæltet. Om Natten rejste der sig en svær Søgang, og til sidst vaskede Brændingen over vort Isstykke, saa at de maatte flytte Tæltet op paa en Dyng Isblokke. Vi maatte alle holde paa Baaden, Børnene bleve lagte ned i den, og Kvinderne hjalp at holde. Det var hvert Øjeblik at se til, som om Søerne skulde opluge os; omsider naaede de ogsaa Tæltet. Hele Natten stode vi saaledes og holdt paa Baaden; ved Daggry begyndte Søen at lægge sig, og da vi undersøgte Isen omkring os, fandt vi, at de mindre Flager ikke overskyledes saa stærkt af Brændingen. Vi satte derfor Baaden i Vandet og flyttede over paa en af dem. Da Søen lagde sig, rejste vi videre og traf paa mange Sælhunde. Atter toge vi Ophold paa Isen. Men om Natten delte det Stykke sig, paa hvilket

vi havde lejret os, og vi skiltes fra Baaden, i hvilken en af Folkene befandt sig. Vor Befalingsmand sagde til Folkene, at de skulde lave en Nødbaad, men de vilde ikke*). Aldrig havde vi havt saadan Angst som nu, da Baaden drev fra os. Omsider sagde jeg til min Kammerat: „Vi maa se at komme til Baaden, lader os forsøge det med Nødbaad“. Vi gik da hver for sig ud paa et løst Stykke Is og kom saaledes over til Baaden. Vi vare da tre til at sætte den i Vandet, men i det den hældte forover, faldt Engelskmanden i Spen. Min Kammerat kom godt i Baaden og hjalp ham op, hvorpaa vi roede Baaden over. Imidlertid var Natten falden paa, og Isen var presset tæt sammen. Han, der var falden i Vandet, begyndte at overvældes af Kulden, i det han laa i Baaden. Vi sagde, at han burde røre sig, ellers vilde han fryse ihjel; jeg havde set lignende før. Da han rejste sig første Gang, faldt han atter omkuld, men da han saa havde gaaet længe, kom han sig. Da det blev lyst, saa vi, at de andre vare ganske nær, og at Isen var sammenhængende. Derefter droge vi lidt videre, men nu kom vi imellem ganske tæt Is og kunde ikke se noget. Omsider begyndte vi at mangle Fødemidler og havde kun lidt Brød til Uddeling den næste Dag. Jeg havde lagt mig til at sove, da jeg skulde have Vagt om Natten, men saa hørte jeg dem tale uden for om en Bjørn. Da jeg gik ud, var der en Bjørn, som nærmede sig. Medens vi bad de andre lægge sig ned ved Baaden og forestille Sælhunde, listede min Kammerat og jeg os hen imod den, og da den kom nærmere, skød min Kammerat, og jeg gav den Resten. Da var der stor Glæde, siden vi fik noget at leve af. Førend endnu Bjørnen var fortæret, aabnede Isen sig, og vi fangede paa ny Sælhunde; vi fik ogsaa Land i Sigte og styrede hen imod det. Da kom vi til et stort aabent Vand og fik et Skib i Sigte. Men paa samme Tid blev det Aften og tyk Taage, og vi maatte atter tage Ophold paa et Stykke Is. Om Natten tændte vi to Blus ved Siden af Baaden. Jeg lagde mig til at sove ved Midnatstid, indtil de igjen raabte: „Skib“. Da jeg kom ud, saa jeg det komme

frem af Taagen. Vi raabte til det, og lidt efter gik jeg i min Kajak ud til det. Da jeg kom til Skibet, spurgte de mig: „Hvem er I?“ — Jeg svarede: *Nordpolenmut Polaris bebeles* (Folk fra Nordpolskibet Polaris*). Saa sagde de igjen: „Hvorledes har i det?“ — Jeg svarede: „*Kaptajn Hall diæt*“ (Kaptajn Hall er død).“

Kort efter at disse Ord vare blevne vexlede, var det lille Samfund, som i over 6 Maaneder havde ført denne forunderlige Kamp for Tilværelsen, om Bord i Skibet, og det er ret betegnende, naar Fortælleren tilføjer, at de havde Følelsen af at være paa Landjorden. Det var Skibet „Tigress“, som optog dem den 30te April 1873 under 53 Gr. 35' n. B., ej langt fra Ny Foundland, og der var ganske rigtig 19 ialt, hvoriblandt 2 Kvinder og 5 Børn — ikke en af dem var gaaet tabt. Nu vender Bladet sig, og Fortælleren opruller en Række Billeder for os, der danne en egen Modsætning til de nys henlevede Dage i Snehytterne. Men vore Grønlændere, som kun kjendte deres golde Klippeland, maatte jo allerede af denne Grund føle sig omringede af Vidundere paa de Steder, hvor de nu bragtes hen. Det første, som fængslede deres Opmærksomhed ved Landingens paa Ny Foundland, var Hestene. Men da de saa kom til Washington og Ny York, var det især Bygningernes Størrelse og Menneskenes Mængde, som vakte deres Forbavselse. I det Hans omtaler det smukke Syn af de utallige Lys omkring deres Ankerplads i Ny Yorks Havn, skriver han: „Jeg tænkte omsider over Verdens Skabelse og sagde til min Hustru: „Hvor sælsomt dog, at alle disse Mennesker kunne leve alene af den Smule, som voxer frem af Jorden; se engang de talrige Huse hist, den yndige Strandbred og dette spejlblanke Vand!“ — Fra Ny York toge de ud paa Landet og tilbragte mange Dage blandt „Plantedyrkerne“, hos lutter venlige og gjæstfrie Mennesker. Han roser alle, som de traf paa; det var ret lykkelige Dage, de tilbragte der, og mærkeligt nok, synes Overgangen fra Kulde til Varme kun at have frembragt forbigaaende Onder hos Grønlænderne. Mindre paafaldende er det, at de i al den Herlighed ikke glemte deres Hjem, — de længtes efter Grønland. Alle rede i Washington, da Hans blev spurgt af den „nærmeste efter Præsidenten“, om han ønskede at bosætte sig der i Landet, eller om han vilde hjem igjen, svarede han, at han agtede sig til Upernivik med forefaldende Lejlighed. I Juli Maaned indtraf en saadan, i det en Hvalfanger atter bragte ham til hans Hjem.

To Aar efter fulgte han paa ny med Engelskmændene

*) Naar Grønlænderen, imedens han er paa Isen, bliver af-skaaren, enten ved at Isen skilles ad, eller derved at hans Kajak, som han har liggende ved Siden af sig, glider i Vandet, eller lignende, laver han sig en „Umiardluk“, d. e. „daarlig Konebaad“, i det han hugger et Stykke Is ud, som netop kan bære ham, og derpaa flaaer sig over paa dette. Men det kniber selvfølgelig undertiden med at finde de nødvendige Redskaber her-til, og man har saaledes Exempel paa, at en Mand har udhugget Stykket med Bøsepiben og har roet sig frem med Bøsekolben.

*) „bebeles“ skal rimeligvis være det engelske „peoples“.

under *Nares* til de ham saa velkjendte Udørkener omkring Smiths Sund. Deltagelsen i denne Rejse maa jeg her forbigaa, og jeg skal kun tillade mig at nævne, hvorledes han slutter sin simple Beretning om et Rejseliv saa fuldt af store Omskiftelser. Han skriver paa grønlandsk:

Kanortok okalnalarutínguanik ukoninga atuartut inúvdluarilit! ilaine nágdliugdlunga sulissarpunga, ilainilo

inúvdluardlunga. ukoninga atuartut nálagkam arkane inúvdluarilit!

eller paa dansk: „Alle de, som have læst disse Smaa-fortællinger, ønsker jeg mit Levvel! Jeg arbejdede stundom under Trængsler, stundom lykkelig. Gid alle de, som læse dette, maa leve lykkelige i Herrens Navn!“

Nye Undersøgelser om Løven for den internationale Trafik

(I. Den kommercielle Organisation. II. De kommercielle Tyngdepunkter),

et Foredrag af Overkrigskommissær **C. L. Madsen**, Konsulent for det store nordiske Telegraf-Selskabs Bestyrelse.

(Hermed Tavle XVII.)

De nye Undersøgelser om den internationale Trafik-
lov*), som ere Gjenstand for denne Fremstilling, omfatte nogle Momenter og Faktorer, der træde i et saadant Forhold til de omhandlede Landes Form og Beliggenhed, at de derved faa særlig Interesse for den geografiske Betragtning, da det nemlig tydelig kan ses og udtrykkes i Tal eller paa anden Maade anskueliggjøres, hvorledes de rent geografiske Forhold paavirke den kommercielle Virksomhed. Men forinden vi gaa over til den nærmere Udvikling af disse Undersøgelser og deres Resultater, vil det maaske være af Interesse her i faa Ord at give et kort Omrids af den internationale Trafiklovs Tilbliven og nuværende Standpunkt.

Allerede i den tidligste Periode efter, at der var oprettet internationale Telegrafforbindelser, blev man opmærksom paa, at disse nye Samfærdselsmidler saa godt som udelukkende bleve brugte af Forretningsverdenen; dette Forhold fremtraadte især klart i de tre nordiske Rigers Telegramvexling med Udlandet, i det denne steg og faldt overensstemmende med den Virksomhed, som disse Lande til de forskellige Aarstider udfoldede ud ad til paa Handels og Skibsfartens Omraade. Efterhaanden som Telegrafen udbreder sig til alle Verdensdele og til enhver Plads, som tager Del i den internationale Trafik, kommer dette Afhængighedsforhold imellem den kommercielle og den telegrafiske Virksomhed mere og mere

til Syne, og det bliver da Opgaven at efterspore og i en exakt Form at fremstille og, efterhaanden som Undersøgelsernes Omraade udvides, mere og mere at præcisere de Kræfter og Faktorer, som her ere medvirkende og bestemmende.

I den Form, som Løven efter de hidtil foretagne og offentliggjorte Undersøgelser har antaget, fremstilles den internationale Telegraftrafik opløst i syv Faktorer, hvoraf fire omfatte den kommercielle Trafik, nemlig Vareomsætningen og Skibsfarten i de tre Skikkelsér, hvori denne forekommer*); af de øvrige tre Faktorer angiver en den gradvise Udvikling af den telegrafiske Organisation, en repræsenterer Tiden og en det geografiske Element, nemlig Afstanden imellem Landene. Løven har i denne Form vist sig at have en stor Evne til at omfatte vidt fra hinanden liggende Opgaver**); der er gennemgaaende

*) Om den sandsynlige Lov for den internationale Telegraftrafik. Kjøbenhavn 1876.

Recherches sur la loi du mouvement télégraphique international. Copenhague—Paris. 1877.

*) Denne Deling af Skibsfarten kan bedst forklares ved et Exempel. Er der saaledes Tale om den Skibsfart, som vedrører Forholdet imellem Danmark og England er denne sammensat af: 1) den direkte Skibsfart imellem Danmark og England, hvilken uden Hensyn til Flaget omfatter alle de Skibe, der afgaa fra dansk til engelsk Havn og omvendt; 2) de danske Skibe, som gaa i Fart paa England, men ikke berøre Danmark (f. Ex. danske Skibe i Fart mellem England og Spanien); og 3) de engelske Skibe, som gaa i Fart paa Danmark, men ikke berøre England (f. Ex. engelske Skibe i Fart mellem Danmark og Rusland).

**) Som Exempler herpaa kunne nævnes, at man efter Løven har kunnet udregne Omfanget af den i Aaret 1872 foretagne Ændring i Affattelsen af den svensk-norske Skibsfarts-Statistik, samt det for Danmark, Sverige og